

Nový román o klimatické krizi I když všechno končí zdařile propojuje aktuální problematiku klimatických změn s univerzálními a nadčasovými tématy, jako jsou manželské krize, obtíže rodičovství nebo mezigenerační vztahy.

Že se neskrývaně angažované literární dílo nemůže číst jedním dechem a jeho hrdiny nemohou být mnohvrstevnaté a osobité postavy? Z rozšířeného omylu české čtenáře snadno vyvede román o klimatické krizi s výmluvným názvem I když všechno končí, který nedávno vyšel v nakladatelství Host. Pětisetstránkový román je nejnovějším titulem uznávaného švédského novináře a spisovatele Jense Liljestranda (* 1974), který se už v minulosti dočkal nominace na prestižní Augustovu cenu. Jeho knihu z roku 2021 do češtiny skvěle přeložila Hana Švolbová.

Výsledkem je poutavý a překvapivě dramatický – místy dokonce strhující – příběh. Opírá se nejen o barvitou zápletku a nosné figury, ale taktéž o důmyslnou kompozici a širokou škálu vypravěčských prostředků.

ÚPRK PŘED POŽÁRY

Už samotný začátek celého příběhu čtenáře vtáhne do víru napínavých událostí. Odehrává se v současnosti (jak lze soudit mimo jiné ze zmínek o pandemii) v průběhu několika srpnových dnů. A postupně se značně rozkošatí zásluhou častých retrospektiv, střídajících se perspektiv a početných vnitřních monologů.

Pětičlenná švédská rodina tu během dovolené prchá před rychle se šířícími požáry. V nastalém chaosu, kde lidé – ocitnuvše se nečekaně v roli „klimatických uprchlíků“ – bojují o holé životy, se Didrik, Carola i jejich tři děti Vilja, Zak a Becka uchylují ke sloům a činům, jaké by jim normálně nepřišly na mysl. V této mezní situaci se čtyřicetiletý mediální konzultant neštítí ukrást dopravní prostředek. A rodiče neváhají svěřit své děti zcela cizím lidem, pokud mají jen trochu větší šanci na přežití než oni sami.

Zmíněnou úvodní část příběhu, která je z celé knihy nejakčnejší, prožíváme v kůži Didrika – muže (v krizi) středního věku a otce zmíněné rodiny. Díky použité ich-formě a stylu vyprávění, úspěšně navozujícímu dojem bezprostřednosti, si čtenář skoro připadá, jako by se pohyboval v počítačové hře, kde vše sleduje z vlastního úhlu pohledu.

Ne všechno řečené, respektive napsané je přitom doopravdy součástí děje. Didrik má tendenci si v duchu přehrávat fiktivní scénáře toho, co by se mohlo stát a jak by se v dotyčné situaci mohl on sám zachovat (pochopitelně z toho vychází o poznání lépe než ve skutečnosti), a my jsme toho přímými svědky díky neobvyklé míře ponoru do hrdinova nitra. Naopak skrze vnitřní monology se nám nabízí pohled na jeho skrytou, méně lichotivou tvář – třeba když během řízení auta, v němž sedí jeho manželka a děti, vzpomíná na bývalou milenkou, kvůli níž svou rodinu málem opustil.

A stejně realisticky jsou vykresleny i ostatní postavy románu I když všechno končí, kterým nic lidského není cizí – a tím jsou navzdory odhalovaným chybám a vyličeným prohřeškům vlastně sympatické.

Tím spíše, že se s nimi čtenář snadno identifikuje. Tehdy když v dalších částech knihy přebírají roli vypravěče a skrze množství zachycených vzpomínek se před námi otevírá i jejich – mnohdy společná – minulost. Jako druhá totiž přichází na řadu Melissa, mladá influencerka „žijící svůj

Z klimatické krize není cesty zpět

Petr Nagy
literární publicista

FOTO: ČTK

Nepříjemně aktuální je nově česky vydaný román I když všechno končí. Na horním snímku si turisté natáčejí požáry, které se šíří na ostrově Rhodos, snímek je z 24. července.

zásob či kolabující dopravou – rozehrává napínavý katastrofický spektakl.

Postavy různého věku i pohlaví v něm bojují o holé přežití. Necháávají se strhnout emocemi a v komunikaci s ostatními si neberou servítky. A jak se dá očekávat, mladá generace se rychle aktivizuje a ostře se vymezuje vůči svým rodičům, jimž klade alarmující stav naší planety za vinu. Ti nejradikálnější z nich pak při konfrontaci se staršími lidmi (především těmi bohatými a privilegovanými) sahají až k teroristickým činům. Jejich touhou po nových pořádcích výstižně odráží v textu se opakující replika „zvykejte si“.

Patří k nim i další z kvarteta vypravěčů André, syn celebrity (bývalého úspěšného tenisty) a majitele bytu, který právě hledá Melissa. Devatenáctiletý mladík vstupuje do příběhu až později, prostřednictvím četných retrospektiv si ale čtenář brzy udělá jasnou představu o jeho dětství a dospívání. Stejně jako o motivech, jež ho přivedly ke vzpouře proti establishmentu a konzumu, které pro něj ztělesňuje vlastní otec a zámožní rodinní přátelé.

S posledním pootočením vypravěčského kaleidoskopu se dostává – respektive vrací – na scénu Vilja, Didrikova čtrnáctiletá dcera, která po rozdělení rodiny skončí se svou matkou v kempu plném klimatických uprchlíků.

Mezní situace, ve které se ocitla, donutí dívku rychle dospět. Místo aby se zabývala sama sebou – potažmo krizí svých rodičů – nebo si jako většina jejich vrstevníků užívala nečekaně nabyté svobody bez dohledu zaneprázdněných dospělých, ze všech sil se snaží být užitečná a pomáhat druhým.

Právě ona tak představuje záblesk naděje na konci dosti ponuré podobnosti o konci dnešní civilizace vinou důsledků klimatických změn. Podobenství, které však může být dosti realistickým obrazem blízké budoucnosti.

ANGAŽOVANOST JAKO BONUS K DOBRÉMU ROMÁNU

Za pozornost stojí fakt, že Liljestrandova kniha u nás vyšla v téže době jako román Lydie Millet Tehdy jsme žili v letní zemi (v překladu Anežky Dudkové jej vydalo nakladatelství Vyšehrad) s velmi podobnou zápletkou i poselstvím. Když se svět ocitne na prahu klimatického kolapsu, opustí skupina mladistvých své rodiče, kteří pádu starého světa nečinně přihlíželi. V apokalyptické krajině se poté pokusí nalézt útočiště a šanci na nový život. Román I když všechno končí si ce postrádá biblický rozměr díla americké držitelky Pulitzerovy ceny, zato však nelíčí generační spor umocněný ekologickou katastrofou tak černobíle. Obě prózy ale představují zdařilé pokusy o využití výsostně literárních prostředků k přelumočení a tím i záslužnému šíření varovného poselství, jež dosud zaznívalo především z úst vědců či politiků a které dosud mnozí přehlížejí, nebo dokonce popírají.

Třebaže sílu angažované literatury a její vliv na veřejné mínění není radno přeceňovat, díla jako Liljestrandův román (a to i v českém vydání s nepříliš povedenou obálkou) mají nepochybně větší šanci probudit v lidech zájem o podobné téma než mnohdy kontroverzní akce klimatických aktivistů. V tomto případě navíc příběhu nechybí emoce, akce a kupodivu ani humor. Při jeho četbě tak rozhodně nebude ani zapřisáhlý popírač globálního oteplování litovat promarněného času. Byť ho naší planetě třeba už moc nezbyvá. ■

sen“. Právě u ní její někdejší milenec Didrik posléze hledá útočiště s miminkem poté, co se cesty jednotlivých členů rodiny vlivem okolností rozdělí. „Využil jsi korunu jako omluvu za to, že zůstaneš s Carolou, a teď využíváš klimatického pekla, aby ses vrátil ke mně,“ vycítá mu Melissa.

Mimoděk tak pojmenovává dva literárně velmi vděčné topusy současné prózy

(tedy spíše té zahraniční, v té české se prozatím objevují sporadicky, třeba v románu Ondřeje Štindla Tolik popela).

KDYŽ TO VEZMOU DO RUKY MLADÍ

Jens Liljestrand v těchto působivých kulisách – vlivem zmíněných požárů hrdinové zápasí s výpadky elektřiny, nedostatkem